

1/2009

40. vuosikerta
Kasvatusopillisen aikakauskirjan 146. vuosikerta
Kasvatus ja koulun 95. vuosikerta

Kasvatus

Pääkirjoitus

Jyrki Hilpelä 3 Minä en

Artikkeleita

Jenni Koivula – Risto Rinne	7	Yliopistot yrityksinä? Merkkejä ja merkityksiä Suomessa ja Euroopassa
– Sanna Niukko		
Jukka Rantala	28	Peruskoulun alaluokkalaisten historia-tietoisuus – lähtökohtia tutkimushankkeelle
Kimmo Elo	36	Kiinnostuksesta se kaikki lähtee... – Havaintoja äänestysikää lähestyvien nuorten politiikkatietämyksestä
Kristiina Kainulainen – Riina Pykäri	49	Oikeista vastauksista kohti henkilökohtaista merkitystä ja arjen valintoja
– Päivi Palojoki		
Marja-Kaisa Pihko	60	”Pahinta on omin sanoin sanominen”
Kielijännitys tavanomaisessa vieraan kielen opetuksessa ja vieraskielisessä sisällönopetuksessa

Katsauksia

Anneli Niikko 69 Varhaiskasvatuksessa lapsikeskeisyyden perusta on monitieteisessä ajattelussa

Lyhyempiä kirjoituksia

Kari Korhonen 83 Erityisestä yleiseen – didaktisesti?

Puheenvuoroja

Päivi Naskali 89 Uusi yliopistolaki, yliopiston identiteetti ja tasa-arvo

Uutisia • Tapahtumia • Koulutusta

Risto Rinne – Juhani Tähtinen 92 Koulutuspolitiikan suunnanmuutos ja
– Mari Broberg kouluyhteisöjen hyvinvointi puhuttivat
Kasvatustieteen päivillä Turussa

Kirja-arviointeja

Mary Evans 97 Killing thinking. The Death of the
Universities (*Karin Filander*)
Frank Furedi 97 Where Have All the Intellectuals Gone?
Confronting 21st century philistinism
(*Karin Filander*)

English Summaries

102

Kirjoittajat

104

Pääkirjoitus

Minä en

Valistuksen ihmisihanne ei ole menettänyt vetovoimaansa: yhä vielä ajattelemme mielellämme yksilöä rationaalisenä, itsenäisesti ajattelevana, arvostelukykyisenä ja vastuullisena. Yksilössä on voimaa asettua auktoriteetteja vastaan, hän on tietoinen täysi-ikäisyydestään ja käyttäytyy sen mukaisesti. Hän vastaa itse tekemisistään; hänen ei tarvitse piiloutua kenenkään selän taakse. Mutta monenko elävän ihmisen kohdalla ihanne on toteutunut? Valtaosan laadulle lienee ollut ominaista niin valistuksen aikaan kuin myöhemminkin kypsyysvaje. Näin voi päätellä vaikkapa Friedrich Schillerin 1700-luvun lopulla kirjoittamista kirjeistä. Ranskan vallankumouksen kokemuksiin viitaten hän epäilee, ettei ihminen vielä ole valmis yhteiskunnalliseen vapauteen. Vapaaksi päästetyt, mutta eivät henkisesti vapaat ihmiset saavat aikaan vain tuhoa ja hävitystä.

Seuraavalla vuosisadalla oli ilmeistä, että itsenäisesti ajattelevien yksilöiden sijaan saattoikin syntyä arvaamaton irrationaalinen massa. Uhka konkretisoitui suurkaupungeissa, jotka imivät maaseudulta kaiken liikenevän väen teollisuuden tarpeisiin. Nämä juuriltaan irtireväisty, joista oli tullut työläisiä, asettuivat ahtaasti omille asuinalueilleen, slummeihin. Kuluttava työ, asuntojen ahtaus, alistettu asema ja köyhyys eivät juuri edistäneet henkistä kasvua. Oli syntynyt proletariaatti, porvariston pelkäämä massa. Ranskalaisella Le Bonilla oli ilmeinen kyky osua aikansa ytimeen: hän kirjoitti kirjan massojen psykologiasta. Massakäyttäytymisessä – väittää Le Bon – yksilön tietoinen minä häviää sulautuessaan joukkoon ja syntyy kollektiivisielu, jota hallitsevat ei-tietoiset vietit ja alkukantaiset tunteet. Samassa mitassa kuin järki ja harkinta väistyvät, suggestioalttius kasvaa. Massan haastetta eivät voineet väistää ajan kasvatustieteilijätäkään. Reformipedagogina tunnettu Peter Petersen käyttää huomattavan määrän sivuja massan ja yksilön suhteen tarkasteluun 1924 ilmestyneessä kirjassaan *Allgemeine Erziehungswissenschaft*. Miten massan hurjaa imua voisi heikentää, askarrutti myös Ellen Keytä. Valistuksen ihanteelle uskollisesti hän asetti kasvatuksen tavoitteeksi itsenäisyudentunteen herättämisen ja vahvistamisen. Oli pyrittävä kasvattamaan yksilö, joka seuraisi omaa "sisäistä lakiaan", vaikka se vaatisi asettumista yksin koko maailmaa vastaan. Tässä perspektiivissä silloinen kasvatustieteellinen pyrki juurruttamaan nousevaan sukupolveen juuri "oikeat" ajatukset ja tunteet, oli perin juurin vahingollinen. Keyn mielestä tuollainen kasvatustieteellinen kyselemättömiä lauman jäseniä. Pahimmassa tapauksessa joku "yli-ihminen" sitten kaappaa lauman ohjaukseensa, Key arveli.

Key tuskin aavisti, miten oikeassa hän oli. Kansallissosialistien valtaannousu Saksassa tammiukuussa 1933 teki painajaiset todeksi. Kerran vallankahvaan päästyään natsit pyrkivät eliminoimaan valtansa alaisista kaiken erilaisuuden ja vastahankaisuuden. Sittenkään kaikki eivät taipuneet. Hyvänä esimerkkinä tästä on jokin aika sitten ilmestynyt *Frankfurter Allgemeine* -lehden kustantajan Joachim Festin muistelmateos – *Ich nicht. Erinnerungen an eine Kindheit und Jugend* –, joka kertoo, miten kansallissosialismia vastustava perhe eli kolmannen valtakunnan sisällä.

Muistelijan isä, Johannes Fest, oli erään berliiniläisen koulun rehtori. Mutta koska hän ei välittänyt salata vastenmielisyyttään kansallissosialisteja kohtaan, hän sai potkut jo huhtikuussa 1933. Samalla häneltä kiellettiin ammatinharjoitus kaikissa muodoissaan, ei siis edes yksityisoppilaita. Kun Johannes Fest huomautti erottavalle viranomaiselle, että irtisanominen

oli lainvastainen, totesi tämä tylästi, ettei hän rupea kaiken maailman kadun miesten kanssa lain tulkinnasta kiistelemään. Jolla oli valta, sen oli laki. Siinä seisoivat vielä äsken arvostettu sivistyneistön edustaja nyt kuin kuka tahansa työtön. Mies ja viisi lasta: Wolfgang, Joachim, Winfried, Hannih ja Christa. Ehkä vaimon yläluokkaisesta taustasta oli kuitenkin hiukan apua. Kun tieto Johannes Festin kohtalosta levisi, saattoivat entiset tuttavat vaihtaa toiselle puolelle katua välttääkseen kohtaamisen. Kun hän astui tuttuun kauppaan, väki hiljeni. Ei Johannes Fest silti aivan yksin jäänyt. Hänellä oli laaja samanmielisistä koostuva ystäväpiiri, joka pysyi. Tähän piiriin lukeutui myös monia juutalaisen sivistyneistön edustajia.

Johannes Festiä luonnehti sekä preussilaisuus että katolisuus. Hänelle preussilaisuus oli ruikutuksen välttämistä, ronskia, ironian sävyttämää huumorintajua ja omien vaatimusten kohtuullisuutta. Näitä piirteitä oli myös hänen juutalaisilla ystävilleen. Perisaksalaiseen tapaan he myös kokivat saksalaisen kirjallisuuden ja klassisen musiikin omakseen. He uskoivat saksalaiseen oikeusvaltioon uhmaten viimeiseen asti todisteita päinvastaisesta. Johannes Fest sen sijaan ei uskonut, vaan ajatteli hyvin pitkälle Hannah Arendtin tapaan (Ueber das Böse), että natsi-hallitus julisti uutta arvojen järjestelmää ja mukautti oikeuskäytännön siihen. Hän kehotti juutalaisia ystäviään lähtemään maasta mahdollisimman pian. Monet hangoittelivat vastaan, kunnes oli liian myöhäistä.

Kun maailma ulkopuolella oli sijoiltaan, oli tärkeää pitää moraalista ryhtiä yllä omissa piirissä. "Valtion, joka muuttaa kaiken valheeksi, ei pidä tulla meidän kynnyksemme yli", kuten isä Johannes asian ilmaisi. Hän alkoi pitää iltakeskustelua lapsilleen. Myöhempiin vuoroon pääsivät vain kaksi vanhinta; he saivat nyt ruveta "aikuisiksi". Perheen sisällä oli voitava puhua asioista avoimesti, juuri siten kuin niistä ajatteli. Isä teroitti varovaisuutta kaikissa ulkopuolisissa kontakteissa. Varomaton sana saattoi päätyä natsien ilmiantajan korviin ja tuottaa arvaamattoman paljon ikävyyksiä. Isä pyysi poikia painamaan mieleensä periaatteen, joka hänet oli monesti pelastanut vääryltä ratkaisulta: "Vaikka kaikki muut, minä en". Oli luotettava omaan arvostelukykyyn. Ei pitänyt mennä joukon mukana. Kun pojat olivat jääneet kahden, tökkäsi Wolfgang veljeään rintaan ja sanoi: "Me maailmaa vastaan". Pikkuveli tuskin ymmärsi, mitä tällainen tinkimättömyys merkitsi.

Kerran pojat joutuivat tahtomattaan todistamaan vanhempiansa riitaa. Äidin hermot olivat toisinaan kireällä. Hän oli odottanut elämältään muuta kuin puutetta ja raadantaa. Oli saatu tiettyjä vihjeitä, että jos Johannes suostuisi liittymään puolueeseen, hänet otettaisiin entiseen tehtäväänsä, jolloin elämä monin tavoin helpottuisi. Eikö Johannes voisi edes harkita asiaa, äiti kysyi. Eihän puolueeseen liittyminen mitään muuttaisi, he pysyisivät sinä mitä ovat. "Juuri niin ei olisi, se muuttaisi kaiken," isä vastasi nopeasti. Mutta äiti ei antanut vielä periksi. Toki liittyminen merkitsi teeskentelyä, mutta eikö valhe aina ole ollut pienten ihmisten ase mahtavia vastaan. Isän vastaus kuului: "Me emme ole pieniä ihmisiä tällaisissa asioissa".

Eräänä aamuna Joachim tuli etuajassa kouluun ja ajattelemattomasti raapusti pulpetin kanteen karikatyyrin Johtajasta. Asia tuli opettajan tietoon eikä myrsky ollut vältettävissä. Isä katsoi parhaaksi etsiä Festin pojille uuden koulun. Suhteillaan isä onnistui sijoittamaan pojat katoliseen asuntolaan Freiburgiin, jossa oli myös sopiva koulu. Niin kolkutteli pitkä juna Berliinistä eteläiseen Saksaan pojat mukanaan. Alku ei ollut rohkaiseva: pensionaatti sijaitsi Adolf Hitler Strassella. Kaupungin ilmapiiri osoittautui kuitenkin Berliiniä vapautuneemmaksi ja kulttuurielämä oli vilkasta.

Sota ei ottanut loppuakseen, vaan vaati yhä uusia ikäluokkia Wehrmachtin riveihin. Wolfgang joutui itärintamalle ja menehtyi siellä keuhkokuumeeseen. Tapaus, josta vanhemmat eivät toipuneet koskaan. Joachim oli länsirintamalla vastassaan amerikkalaiset. Hänen onnekseen yksikön päälliköksi tuli nuori natsihin kriittisesti suhtautuva upseeri, joka perusti kir-

jallisuuspiirin. Tällaisia nuoria sivistyneitä upseereita oli Wehrmachtin riveissä muitakin, muun muassa Irene Nemirovsky mainitsee Ranskalaisessa sarjassaan kaksikin sellaista. Joachim päätyi amerikkalaisten vangiksi. Pikkuveli Winfried pelastui täpärästi teloitukselta, joka hänelle määrättiin rintamakarkuruudesta. Isä Johannes komennettiin iästään ja vastahankaisuudestaan huolimatta linnoitustöihin Itä-Preussiin, missä hän päätyi venäläisten sotavangiksi.

Kun sota päättyi, hävisivät natsit kuin maan nielemänä. Ei kukaan ollut natsi. Ei ollut koskaan ollutkaan. Mikä siis sai niin monet "myötäjuoksemaan"? Halusivatko he vuosikausiksi rintamalle? Kaipasivatko he uudisviljelijöiksi läntiselle Venäjälle? Kokivatko he juutalaisten hävittämisen maailmanhistorialliseksi tehtäväkseen? Tuskin. Joachim Fest panee myötäilyn arkisen opportunistin tiliin. Tavoiteltiin pieniä etuja, eikä ainakaan haluttu ikävyyksiä omalle osalle. Esimerkiksi liittyminen Hitlerjugendiin tarjosi tietyn näkymättömyyden, kun taas liittymättömyys sisälsi riskin joutua natsien silmätikuksi.

Tapahtumat herättävät kysymyksen, mitä vastuullisella käyttäytymisellä tulisi ymmärtää. Onko vastuullisuutta se, että osana hierarkiaa täyttää kyselemättä ylempää tulevat käskyt? Tämä tulkinta oli hyvin suosittu Nürnbergin oikeudenkäynnissä. Syytetty toisensa jälkeen väitti vain totelleensa määräyksiä. Tottelemista korostava juridis-muodollinen vastuun tulkinta näyttää vapauttavan tekijän henkilökohtaisesta vastuusta. Tämä on ilmeinen riski hierarkisissa johtajavaltaisissa järjestelmissä. Ajatus henkilökohtaisesta vastuusta, joka sisältyy myös valistuksen ihmishanteeseen, edellyttää muuta. Yksilön on kysyttävä, mitä hänen annettussa tilanteessa tulee tehdä yleisten moraaliperiaatteiden valossa. Kant sanoi, että toista ihmistä on kohdeltava päämääränä. Tätä edustavat ne ihmiset, jotka sodan aikana toimivat juutalaisten pelastamiseksi. Dannerin tapaan kyseisenlaista vastuuta voi kutsua eksistentiaaliseksi.

Onko edellä esitetyllä tarinalla kosketuspintaa tämän hetken todellisuuteen? Yliopistoissa työskentelevät ovat eläneet viime vuodet jatkuvan myllerryksen kurimuksessa. (Katso tässä lehdessä Koivula ym., Filander, Naskali). Uudistukset ovat tulleet kuin hyökyaallot yksi toisensa jälkeen. Henkilökuntaa ei ole kohdeltu siten kuin arvostelukykyistä ja täysi-ikäistä tulisi kohdella. Herää kysymys, pyrkiikö vallanhaltija tuottamaan tahallisesti kypsyyssvajetta. Jos mielipiteitä on pyydetty, ei niillä ole ollut uudistuksen täytäntöönpanossa merkitystä. Yliopistojen työntekijät on hyvin ymmärrettävästi vallannut hämmennys ja voimattomuuden tunne. Vaikeasti ymmärrettävistä perusteluistaan huolimatta uudistukset eivät ole satunnaisia hetken päähänpistoja. Niiden taustalla on tietty ajattelutapa, ideologia, näkemys maailmasta, ihmisestä, tutkimuksesta ja yliopistosta. Me emme ole päässeet tästä maailmankuvasta äänestämään, mutta meidän odotetaan ilman muuta hyväksyvän sen. Jatkuvalle iskusanonien – kilpailu, tuottavuus ja tehokkuus – toistolla meitä pehmitetään sen vastaanottamiseen. Aavistuksen tuosta maailmankuvasta antavat myös yliopistojen kirjatut strategiat. Strategiat ovat sidosryhmille – rahoittajat mukaan lukien – suunnattua markkinointia. Jokainen yliopisto on strategiassaan kansainvälinen huippuyliopisto, innovatiivisuudessaan vertaansa vailla ja kaiken lisäksi rakettimaisessa nousussa. Sellaisen yliopiston lakkauttaminen olisi korvaamaton vahinko maailman tieteele, annetaan ymmärtää. Moni työntekijä huomaa vasta strategiaa lukiessaan, miten ihmeellisessä laitoksessa hän työskentelee. Jokainen on siis mukana taistelussa maailman kärkisijasta. Työntekijällä vain on kovin vähän sanan sijaa yliopistonsa asioissa. Valtaa vähä vähältä hivutetaan ylöspäin. Jäljelle jää vain totteleminen.

Olemmeko me "pieniä ihmisiä" yliopistouudistuksessa? Milloin sanomme "minä en"?

Jyrki Hilpelä

Tiivistelmät

Koivula, Jenni – Rinne, Risto – Niukkanen, Sanna. 2009. YLIOPISTOT YRITYKSIIN? Merkkejä ja merkityksiä Suomessa ja Euroopassa. *Kasvatus* 40 (1), 7–27.

Artikkelissa tarkastellaan empiirisesti suomalaisen korkeakoulutuksen muutostrendejä ja niille annettuja merkityksiä yliopistojen yritysmäistymisen näkökulmasta. Analyysi perustuu Euroopan unionin rahoittamaan EUEREC-tutkimushankkeeseen ja sen suomalaisen haastattelu- ja dokumenttiaineistoon kolmesta eri tapausyliopistosta. Tutkimuksen tuloksena selvisi, että selkeitä yritysmäisyyden ilmentymiä, kuten ohjausjärjestelmien vahvistaminen, rahoitusperustan monipuolistaminen ja yliopiston reuna-alueiden toimintojen laajentaminen, löytyy kaikista tapausyliopistoista ja myös niiden kehittämiseksi edelleen on paineita. Sen sijaan yritysmäisyyden syvälinen sisäistäminen vaihtelee erityisesti tieteenalasta ja sen kaupallisesta sovellettavuudesta riippuen. Varsinaiset tieteenalalaitokset eivät ole luopumassa perinteisistä akateemisista periaatteistaan, mutta niiden rinnalle on hyväksytty osin ristiriitaisia viestiä välittäviä yritysmäisiä toimintatapoja ja arvoja. Suomalaisen yliopistojärjestelmän kahden viime vuosikymmenen muutoksia verrataan muiden eurooppalaisten korkeakoulumallien kehitykseen.

Asiasanat: yliopistojen yritysmäistyminen, korkeakoulumallit, Suomi, Eurooppa

Rantala, Jukka. 2009. PERUSKOULUN ALALUOKKALAISTEN HISTORIATIEETOISUUS – LÄHTÖKOHTIA TUTKIMUSHANKKEELLE. *KASVATUS* 40 (1), 28–35.

Historiatietoisuus on viime vuosina noussut historiandidaktisen tutkimuksen keskiöön. Kiinnostuksen kohteina ovat muun muassa seuraavat kysymykset: Miten historiaa käytetään yksilöllisten ja kollektiivisten identiteettien rakennusaineena? Millainen rooli historialla on ihmisten jokapäiväisessä elämässä? Oma kiinnostukseni kohdistuu informaalin oppimisen merkitykseen historiatietoisuuden rakentumisessa. Selvitän 7–9-vuotiaiden lasten historiatietoisuuden muotoutumista ja sitä, millaisena he näkevät menneisyyden ja tulevaisuuden jatkumon, millainen käsitys heillä on historian niin sanotuista suurista kertomuksista sekä millainen merkitys sukupolvien välisellä kerrontaperinteellä on 7–9-vuotiaiden historiatietoisuuden rakentumisessa.

Artikkelissa luodaan aluksi katsaus historiatietoisuuden tutkimusperinteeseen ja perustellaan peruskoulun alaluokkalaisille suunnatun tutkimuksen merkitystä. Lopuksi esitellään 7–9-vuotiailla oppilailla teetetyn esitutkimuksen tuloksia, jotka vahvistavat näkemystä informaalin oppimisen merkityksestä ja toisaalta kyseenalaistavat aiemmassa tutkimuksessa tehdyn havainnon sukupolvien välisen kerrontaperinteen heikkenemisestä.

Asiasanat: historiatietoisuus, historiakulttuuri, informaali oppiminen, historianopetus

Elo, Kimmo. 2009. KIINNOSTUKSESTA SE KAIKKI LÄHTEE... – Havaintoja äänestysikää lähestyvien nuorten politiikkatietämyksestä. *Kasvatus* 40 (1), 36–48.

Politiikkatietämyksellä tarkoitetaan henkilön sellaista tietorakennetta, jonka avulla hän kykenee prosessoimaan ja jäsentämään päivittäistä politiikkaan liittyvää informaatio-

tulvaa. Artikkelissa tarkastellaan kysymystä nuorten politiikkatietämyksen tasosta tuoreen, ammatti-instituuttiopiskelijoille ja lukiolaisille tehdyn laajahkon kyselytutkimusaineiston pohjalta. Tämän mitatun tietämystason lisäksi artikkelissa tarkastellaan nuorten politiikkatietämyksen ja -kiinnostuksen välistä suhdetta.

Tulosten perusteella lukioiden ja ammatti-instituuttien välillä näyttäisi vallitsevan huomattava ero sekä tietämyksen että kiinnostuksen kohdalla: lukiolaisten politiikkatietämyksen ja kiinnostuneisuuden taso oli selvästi ammatti-instituuttiopiskelijoiden vastaavia parempi. Tätä eroa selittävät osaltaan erot lukioiden ja ammattioppilaitosten yhteiskuntaopetuksen sisällöissä. Tulokset myös indikoivat, ettei CivED 1999 –tutkimuksessa havaittu kuilu opetustavoitteiden ja toteuneiden tulosten välillä ole poistunut, vaan paikoin jopa syventynyt ja leventynyt. Tulosten valossa voidaankin kysyä, selittäisikö heikko politiikkatietämys osaltaan nuorten vieraantumista politiikasta. Tulokset myös indikoivat tarvetta lisätutkimukselle koskien perus- ja toisen asteen koulutuksen merkitystä nuorten sosiaalisena kasvuympäristönä.

Asiasanat: politiikkatietämys, lukiot, ammatti-instituutit

Kainulainen, Kristiina – Pykäri, Riina – Palojoki, Päivi. 2009. OIKEISTA VASTAUKSISTA KOHTI HENKILÖKOHTAISTA MERKITYSTÄ JA ARJEN VALINTOJA. *Kasvatus* 40 (1), 49–59.

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, miten yhdeksäsluokkalaiset nuoret ymmärtävät ympäristövastuun ja millaisia käsityksiä nuorilla on omista mahdollisuuksistaan toimia ympäristövastuullisesti. Kvalitatiivisen tutkimuksen valokuva- ja ryhmähaastatteluaiaineisto kerättiin helsinkiläisellä yläasteella maalisi- ja huhtikuussa 2007. Kuva-aineisto analysoitiin sisällönanalyysin keinoin ja kuvien tulkintoja täydennettiin ryhmähaastattelussa. Aineiston nuorilla oli myönteinen käsitys omista vaikutusmahdollisuuksistaan huolimatta vielä kesken olevasta identiteetin rakentumisesta. Oppilaat kokivat itsensä osaksi luontoa ja yhteiskuntaa ja he ymmärsivät, miten omalla toiminnalla voi vaikuttaa ympäristöön. Heillä oli runsaasti tietämystä ympäristöön liittyvistä asioista, eikä kukaan tutkituista suhtautunut ympäristövastuuseen oman toimintansa kautta kielteisesti. Kuitenkin vain osa nuorista kytki ympäristövastuun omaan elämäänsä.

Asiasanat: ympäristövastuullisuus, peruskouluikäinen nuori, oppiaineysteistyö, ympäristökasvatus, arjen valinnat

Pihko, Marja-Kaisa. 2009. "PAHINTA ON OMIN SANOIN SANOMINEN." Kielijännitys tavanomaisessa vieraan kielen opetuksessa ja vieraskielisessä sisällönopetuksessa. *Kasvatus* 40 (1), 60–68.

Artikkelissa tarkastellaan vieraan kielen jännitystä ilmiönä ja verrataan kielijännityksen esiintymistä suomalaisen peruskoulun kahdessa hyvin erilaisessa kielenoppimisympäristössä: (1) tavanomaisessa englannin opetuksessa ja (2) englanninkielisessä sisällönopetuksessa (ns. CLIL-opetuksessa), jossa koulun eri oppiaineita opiskellaan osittain englanniksi. Tavanomaisen kielenopetuksen osalta tutkimustuloksilla päivitetään aikaisempaa tutkimustietoa; vieraskielisen sisällönopetuksen tulokset tuovat täysin uutta tietoa maassamme yleistyneestä "uudesta" kielenoppimisympäristöstä. Tulokset osoittavat, että kielijännitys vaivaa huomattavaa osaa yläkoulun oppilaista molemmissa kie-

lenoppimisympäristöissä. Artikkelissa analysoidaan kielijännityksen ilmenemismuotoja molemmissa oppimisympäristöissä ja pohditaan kielijännityksen asettamia pedagogisia haasteita erityisesti vieraskielisessä sisällönopetuksessa.

Asiasanat: kielenopetus, vieraskielinen sisällönopetus, CLIL-opetus, oppimisen affektiiviset tekijät, kielijännitys

Niikko, Anneli. 2009. VARHAISKASVATUKSESSA LAPSIKESKEISYYDEN PERUSTA ON MONITIETEISESSÄ AJATTELUSSA. *Kasvatus* 40 (1) 69–82.

Katsauksessa tarkastellaan lapsikeskeisyydessä ilmeneviä perinteisiä ja viriämässä olevia uusia käsityksiä lapsesta, oppimisesta ja oppimistavoista sekä varhaiskasvattajasta ja varhaiskasvattajan toiminnasta, joita alueita pidetään varhaiskasvatustoiminnassa ydinalueina. Katsaus perustuu lapsikeskeisyyttä koskevaan tutkimuskirjallisuudesta tehtyyn synetisoivaan sisällön analyysiin. Katsauksen tarkastelunäkökulma on ajallinen ja sisällöllinen, ja kontekstina toimii julkinen päivähoito. Artikkeliksi osoittaa lapsikeskeisyyttä kuvaavien käsitysten keskeiset sisällöt, käsityksiin liittyvät analogiat tutkituilla alueilla sekä käsitysten monitieteiset yhteydet kasvatusfilosofisiin, kehityspsykologisiin, oppimisteoreettisiin sekä yhteiskunnallis-sosiologisiin ajatteluihin. Katsaus paljastaa lapsikeskeisyydessä vuosikymmeniä vallalla olleita myyttejä ja uskomuksia sekä kiinnittää huomion lapsikeskeisyyden uudistamistarpeeseen, joka on välttämätön vastattaessa julkisen päivähoiton varhaispedagogiikalla tämän ja huomispäivän lasten kasvun, kehittymisen ja oppimisen haasteisiin.

Asiasanat: lapsikeskeisyys, varhaiskasvatus, kasvattaja, monitieteisyys ja pedagogiikan kehittäminen